

Antwoordnota

Ontwerp Economisch Programma;

- **Programmalijn 3 Toekomstbestendig bedrijfsleven**
- **Programmalijn 4 Ruimtelijk-economische ontwikkeling**

Inleiding

Op 30 oktober 2023 hebben Gedeputeerde Staten van Flevoland het ontwerp van het Economisch Programma; programmalijn 3 'Toekomstbestendig bedrijfsleven' en programmalijn 4 'Ruimtelijk-economische ontwikkeling' vastgesteld en voor inspraak vrijgegeven.

Het ontwerp Economisch beleid heeft gedurende zes weken, van 5 december 2023 tot en met 16 januari 2024, voor iedereen ter inzage gelegen op overheid.nl. Daarnaast is het ontwerp Economisch beleid toegezonden naar betrokken overheidsorganen, belangenorganisaties en belanghebbenden.

Binnen de termijn zijn 6 zienswijzen ingediend. Naast deze tijdig ingediende zienswijzen zijn een aantal zienswijzen om verschillende redenen na het verstrijken van de inspraakperiode ingediend. Deze partijen hebben allen eerder aangekondigd dat zij een zienswijze wilden indienen maar de termijn niet zouden halen. Wij waarderen het dat deze partijen de moeite hebben genomen een bijdrage te leveren en vinden het belangrijk om ook deze zienswijzen te betrekken in ons antwoord.

In deze antwoordnota wordt ingegaan op de ontvangen inspraakreacties en de hieruit voortvloeiende aanpassingen voor de derde en vierde programmalijn van het Economisch Programma.

Ingediende zienswijzen:

	Organisatie	Datum	Registratienummer
1	Gemeente Almere	11-1-2024	3217582
2	Bedrijfskring Lelystad	12-1-2024	3217584
3	Gastvrij Emmeloord – Stichting Centrummanagement Emmeloord	15-1-2024	3220398
4	Hogeschool Windesheim	16-1-2024	3217590
5	Waterschap Zuiderzeeland	16-1-2024	3217592
6	Gemeente Dronten, Urk en Noordoostpolder (DUN-gemeenten)	16-1-2024	3217593
7	VNO-NCW Flevoland	17-1-2024	3220397
8	Gemeente Zeewolde	22-1-2024	3220399
9	Gemeente Lelystad	23-1-2024	3220400

Inspiraakreacties

Inspreker: Gemeente Almere		
Zienswijze (samenvatting)	Antwoord provincie	Wijziging Economisch Programma 2023-2038
Wij kunnen ons goed vinden in de hoofdlijnen van deel 2 van uw Economisch Programma 2023-2028. Het sluit goed aan op de prioriteiten waar wij vanuit Almere ook mee bezig zijn. In onze recent vastgestelde Economische Agenda geven we prioriteit aan het versterken van het economisch ecosysteem rond Tech en transitie digitalisering en circulaire economie. Ook zetten wij sterk in op het toekomstbestendig houden en maken van de werklocaties.	Wij waarderen uw uitgesproken steun en zijn verheugd te merken dat de bedoeling van ons beleid goed is overgekomen.	n.v.t.
Wel zien wij graag duidelijke aandacht voor de kennis- en innovatie-infrastructuur van Flevoland in beide programmaliijnen. Wij investeren daarin en zien graag dat de provincie Flevoland dat ook doet. Zo biedt de programmaliijn Toekomstbestendig bedrijfsleven met betrekking tot Digitalisering aanknopingspunten met de Green Innovation Hub en de internationaliseringsambities van startups en scale-ups in Almere. Daarnaast kan Verduurzaming met specifieke inzet op toekomstbestendige bouw en circulair agrofood goed aansluiten op het werk van de Green Innovation Hub, het Praktijk- en Innovatiecentrum Circulaire Economie en de Flevocampus in Almere. Ook in de programmaliijn Ruimtelijk-economische ontwikkeling zien wij graag specifieke aandacht voor de benodigde ruimte voor kennis- en innovatie-infrastructuur zoals campusontwikkelingen.	De provincie steunt uw oproep dat het bevorderen van goede samenwerking op het gebied van digitalisering en verduurzaming in de triple helix speciale aandacht nodig heeft. We onderschrijven het belang voor een verdieping op de kennis- en innovatie infrastructuur en werken graag samen om deze in de komende jaren te realiseren. In de uitvoering van de programmaliijn Ruimtelijk-economische ontwikkeling komt meer aandacht voor de innovatie-infrastructuur. Deze wordt betrokken bij de opdracht om tot een nieuwe behoefteraming voor bedrijventerreinen en kantoorlocaties te komen. Daarbinnen wordt een vertaalslag gemaakt naar mogelijkheden en kansen voor (bestaande) innovatiemilieus.	De volgende tekstelementen zijn opgenomen in de programmaliijn Ruimtelijk-economische ontwikkeling: • Paragraaf Provinciale Inzet, onder “ambitie 3”, laatste zin [Een ander aspect... innovatiecluster- en campusontwikkelingen] • Paragraaf Uitvoering, kopje <u>Kennis, informatie en monitoring</u>, 2de bullet “Kwantitatieve en kwalitatieve prognoses of ramingen” laatste stuk tekst [Binnen de ramingen... campus Lelystad Airport Businesspark]. • Paragraaf Uitvoering, kopje <u>Intensivering bestaand ruimtelijk-economisch beleid</u>, 3de bullet ‘Regionale programmerings-afspraken’, [Ook de inzet op... de Regionale Programmeringsafspraken]

Verder willen wij in de programmalijn Ruimtelijk-economische ontwikkeling waarschuwen voor mogelijke doublures op het vlak van monitoring en ramingen met de activiteiten van de Metropoolregio Amsterdam voor de gemeenten Lelystad en Almere. Wij missen in deze programmalijn de urgentie om tot ruimte/zoeklocaties voor gemeente-overstijgende bedrijventerreinen in Flevoland te komen. Ramingen in Almere, Lelystad en de Metropoolregio Amsterdam wijzen uit dat er op afzienbare termijn nieuwe ruimte ook voor dit soort bedrijventerreinen nodig is. de provincie is bij uitstek geschikt om hierin het initiatief/regie te nemen.	We nemen de waarschuwing ter harte. Het doel is om geen dingen dubbel te doen, maar om expliciet te versterken en uit te bouwen wat er al is (voorbeeld: Plabeka-monitor). Tegelijkertijd bemerken we dat de opgaven rondom het (in)vullen van data voor IBIS (waar ook cijfers voor Plabeka uit gehaald worden) soms complex en tijdrovend zijn. Daarom willen we, uiteraard in overeenstemming en afstemming met de zes gemeenten, werk maken van een monitoringsinstrument dat meer 'real time' dataverwerking en data-inzicht moet geven ten aanzien van bijvoorbeeld uitgifte. Doelstelling is daarbij wel het werk voor het invullen van de IBIS-cijfers/ Plabeka-cijfers te vergemakkelijken of wellicht zelfs (deels) overbodig te maken. De urgentie om tot (nieuwe) zoeklocaties te komen voor (boven)regionale bedrijventerreinen is inderdaad een bekende en speelt ook in de Regio Zwolle (voor de DUN-gemeenten). Binnen de te maken Programmeringsafspraken moet expliciet aandacht komen voor de behoefte en mogelijkheid tot ontwikkeling van (nieuwe) bovenregionale bedrijventerreinen.	We nemen bij de paragraaf Uitvoering onder het kopje <u>Intensivering bestaand ruimtelijk-economisch beleid</u>, 3de bullet. 'Regionale Programmeringsafspraken' het volgende op: [Een belangrijk onderdeel van ... bovenregionale behoefte op te lossen.]
Tot slot is het vraagstuk netcongestie dusdanig urgent voor de economische ontwikkeling van Almere en de provincie dat wij graag zien dat er met steun van de provincie een investeringsfonds voor bedrijven komt om de netcongestie de komende jaren aan te pakken.	We begrijpen en waarderen het dat de gemeente Almere netcongestie als een serieus probleem beschouwt. Het thema en beleidsveld Energie is een van de opgaven waar vanuit de provinciale omgevingsvisie aan wordt gewerkt. Wij geven uw suggesties door aan de portefeuillehouder en ambtenaren die werken aan Energie. Daarnaast worden er komende jaren o.a.	We nemen bij de paragraaf Maatschappelijk Vraagstukken onder de kop <u>energie</u> een extra zinsnede op [Als provincie maken ... heeft daarbij de aandacht].

	vanuit het Rijk ook diverse aanpakken gerealiseerd die juist over het netcongestievraagstuk gaan. Neem bijvoorbeeld een nieuwe SPUK-regeling Smart Energy Hubs. Ook dat is iets waar de provincie zich mee bezig houdt. Dit maakt echter geen expliciet onderdeel uit van de Ruimtelijk-economische ontwikkeling, maar raakt er wel aan.	
Voor het vervolg willen we graag betrokken worden bij de verdere uitwerking van deze programmalijnen toekomstbestendig bedrijfsleven en ruimtelijk-economische ontwikkeling. We willen graag actief meedoen en samenwerken, omdat dit aansluit op onze economische visie en agenda van Almere en de economie van Almere bijna de helft van de economie en werkgelegenheid in Flevoland betreft.	Wij onderschrijven van harte het belang van een nauwe samenwerking en willen graag bevestigen dat we de gemeente Almere actief blijven betrekken bij de verdere uitwerking van deze programmalijnen.	n.v.t.

Inspreker: Bedrijfskring Lelystad		
Zienswijze (samenvatting)	Antwoord provincie	Wijziging Economisch Programma 2023-2038

Vanuit de Bedrijfskring Lelystad hebben wij uw concept Economisch Programma deel 2 met veel interesse gelezen. Alhoewel wij enthousiast zijn over de plannen die de provincie wil ontwikkelen, hebben wij hierbij ook wat kritische noten die wij graag met u delen. a. Structuur van het document. In Programmalijn 3 valt ons het volgende op. De structuur van het document schetst 5 domeinen ter versterking van het toekomstbestendige bedrijfsleven. De 5 domeinen worden op 3 niveaus geordend. Tot nu toe is dat helder. Echter er wordt dan een nieuwe ordening gebruikt die niet verder wordt uitgelegd namelijk de beleidsinzetten “Digitalisering” en “Duurzaam”. Waarom dat zo is, is ons niet duidelijk.	Op pagina 4 van het beleidsdocument geven wij aan dat onze inzet op toekomstbestendig bedrijfsleven zich richt op het versterken van het Flevolandse mkb bij vraagstukken van digitalisering en verduurzaming. De inzet die op het gebied van digitalisering en verduurzaming nodig is op de vijf domeinen en drie niveaus verschilt significant. Om de beleidsinzet overzichtelijk te maken is de beleidsinzet daarom gesplitst in de twee thema's Digitalisering” en “Duurzaam”.	Wij nemen een extra zinsnede op onder de paragraaf Provinciale Inzet en Uitvoering [De inzet van de provincie voor een ... inzet vervolgens op drie niveaus]
b. In het document wordt meermaals over “het bedrijfsleven” gesproken maar veelal ook over “het mkb”. Alhoewel het MKB in Flevoland ongeveer 63% van de werkgelegenheid verzorgt, is de vraag waarom deze tweedeling wordt toegepast en waarom dat met deze willekeur plaatsvindt.	Dank voor uw scherpe observatie. We hebben het gehele document nog een keer doorgenomen om te controleren op een consistent gebruik van deze termen. Waar mkb staat bedoelen we ook echt midden en klein bedrijf, dus bedrijven tussen de 2 en 250 medewerkers. Waar bedrijfsleven staat worden bedrijven meer in algemene zin bedoeld ongeacht de grootte klasse.	Op enkele plaatsen is het woord ‘bedrijfsleven’ vervangen door ‘mkb’.
c. Overheid en leiderschap Overheid: we onderschrijven de ondersteunende rol van de Provincie met focus op coördinatie, verbinding en informatie. Het element dat hier prominent ontbreekt is het faciliteren van het ondernemerschap door o.a. snelheid van handelen in procedures. Indien de overheid de ondernemers echt wil helpen dan moet de stroperigheid uit het systeem en echte focus op ondersteuning van de doelstellingen van de bedrijven, uiteraard binnen de regels en wetgeving.	Wij begrijpen de behoefte aan een meer directe ondersteuning van ondernemers in termen van snelheid van handelen in procedures en wet- en regelgeving. Het faciliteren van ondernemerschap en het verbeteren van de procedures vallen veelal onder andere bestuurslagen, zoals gemeenten en landelijke overheden. De rol van de provincie binnen het beleidsveld economie is voornamelijk gericht is op coördinatie, verbinding en informatievoorziening. Hierbij erkennen we het	

Leiderschap: het is niet duidelijk welk leiderschap hier bedoeld wordt. Is de overheid de leider en zijn de ondernemers de volgers?	belang van een vlotte en efficiënte samenwerking tussen alle betrokken partijen om ondernemers effectief te ondersteunen. Wij zullen vanuit onze rol blijven inzetten om de samenwerking op deze gebieden te verbeteren. Het domein 'overheid en leiderschap' gaat zowel over wet- en regelgeving als over formeel en informeel leiderschap. Bijvoorbeeld het tonen van lokaal en regionaal leiderschap bij het agenderen en oppakken van vraagstukken in de regio. Het betreft niet een leider en volger situatie. Want per thema en aandachtsgebied kan zowel de overheid als ondernemer een specifieke rol op zich nemen. Deze term komt voort uit het Ondernemerschap Ecosysteem model van Daniel Isenberg dat in het voorgaande Economisch Programma van 2016 is geïntroduceerd.	
---	---	--

d. Markt. Er wordt hier gesproken over aansluiting op internationale markten. Het is niet helemaal duidelijk waarom dat zo gekozen is. Primair dient de vraag beantwoord te worden waar Flevoland economisch voor staat. Wie willen we zijn/wie zijn we/ wat willen we bereiken? Internationale handel kan een onderdeel zijn van de oplossing maar handel met andere regio's zou dat net zo goed kunnen zijn. Zolang we ons onderscheidend vermogen niet helder hebben, kunnen we ons nergens goed profileren en zeker niet in het buitenland.	Wij waarderen uw gedachten op dit onderdeel. We willen middels onderstaande alinea verduidelijken wat wij op dit onderdeel bedoelen. Onze insteek met dit onderdeel is vooral aan te geven wat het belang van aansluiting op internationale markten kan zijn voor ondernemers. Internationale handel is namelijk cruciaal voor bedrijven omdat het hen de mogelijkheid biedt om toegang te krijgen tot diverse markten wereldwijd. Door deel te nemen aan internationale handel kunnen bedrijven hun afzetgebied vergroten en profiteren van verschillende consumentengroepen. Het stimuleert ook innovatie en concurrentie, waardoor bedrijven gestimuleerd worden om hun producten en diensten te verbeteren. Bovendien kan het zorgen voor een stabielere economische groei, omdat bedrijven minder afhankelijk zijn van één enkele markt.	
e. Cultuur: In dit domein gaat het over de ondernemerscultuur en de sociale samenhang. Alhoewel wij dat thema omarmen, zien wij weinig relatie met de uitvoering die hier gekozen wordt.	Wij waarderen uw steun voor het thema en begrijpen uw vraag over de uitvoering. Uit onderzoeken is gebleken dat diverse initiatieven binnen de verschillende ondernemersnetwerken rondom digitalisering van het mkb in Flevoland onvoldoende met elkaar verbonden zijn. We zien mogelijkheden voor het verbinden, versterken en uitbreiden van samenwerkingen tussen (bestaande) initiatieven en projecten om zodoende het ecosysteem van ondernemerschap te versterken. Naast de brede inzet op samenhang zien wij kansen op kruisbestuivingen tussen verschillende sectoren.	
f. Financiering	Wij begrijpen uw vraag op het gebied van algemene en specifieke doelgroepen.	

De ondersteuning op het gebied van financiering wordt zeer gewaardeerd. De vraag is waarom hier specifieke doelgroepen worden benoemd. Dat vernauwt het speelveld terwijl we zojuist toekomstgericht en flexibel willen blijven. Generiek beschikbare financiering zal meer ruimte voor groei geven. Uiteraard kan, na het kiezen van speerpunten (zie d.) wel specifieke doelgroepen meer gefocust worden ondersteund.	Programmalijs 'toekomstbestendig bedrijfsleven' is een meer thematische aanvulling op het in 2023 vastgestelde eerste deel van het Economisch Programma 2024-2028. Daarin richt de eerste programmalijn zich op het versterken van het verdienvermogen van het mkb. Naast algemene financiële middelen zullen wij specifieke sectoren actief ondersteunen die koppelkansen bieden met onze strategische speerpunten. We reserveren hiervoor aanvullende middelen om kansen voor kruisbestuiving kracht bij te zetten.	
g. Support Er worden hier keuzes gemaakt voor specifieke doelgroepen. Op zich juichen we dat toe maar dan moet dat plaatsvinden in het kader van het positioneringsvraagstuk. Tevens moet dan aangegeven worden hoe de andere groepen (buiten de focusgebieden) worden ondersteund.	De gekozen sectoren zijn in 2023 in de Economisch Visie 2030 vastgelegd. Daarin geven we aan dat we inzet en instrumenten hebben die gericht zijn op het 'brede mkb' en daarnaast inzetten op specifieke sectoren die passen bij het Flevolandse profiel en die koppelkansen bieden met onze strategische speerpunten. We reserveren hiervoor aanvullende middelen om kansen voor kruisbestuiving tussen ondernemers in deze sectoren kracht bij te zetten.	
h. Gewenste impact We juichen toe dat er concrete meting van impact gaat plaatsvinden. Het is echter onduidelijk welke impact dan nagestreefd gaat worden en wat het wel/niet behalen van de doelen dan betekent.	Binnen programmalijn 3 – Toekomstbestendig Bedrijfsleven wordt expliciet aandacht besteed aan monitoring en evaluatie om de impact van de programmalijn te kunnen meten. Hierbij willen wij toewerken naar een adaptief uitvoeringsinstrument waarin expliciet kenbaar wordt gemaakt binnen de programma's, projecten en subsidies welke impact deze hebben en hoe ze aan het einddoel bijdragen. Hierdoor kunnen wij tijdig bijsturen om de instrumenten aan te passen aan de behoeften van de ondernemers.	

	Binnen programmalijn 4 - Ruimtelijk Economische Ontwikkeling wordt expliciet aandacht besteed aan monitoring en evaluatie om de impact van de programmalijn te kunnen meten. Binnen de onderdelen van de programmalijn is inzichtelijk gemaakt welke impact gerealiseerd wordt. Bijvoorbeeld wat er verstaan wordt onder “toekomstbestendige werklocaties” en hoe aan impact wordt gerealiseerd op de onderdelen verwijzend naar het hoofdstuk Maatschappelijk Opgaven. Daar komt bij dat in de uiteindelijke uitvoering van bijvoorbeeld de onderzoeken, projecten en subsidies ook expliciet kenbaar gemaakt wordt welke impact deze hebben en hoe ze aan het einddoel (toekomstbestendige werklocaties) gaan bijdragen.	
i. Ruimtelijke economische ontwikkeling Dit deel van het Economisch programma is verfrissend en goed ingevuld. We hebben hier weinig commentaar maar benadrukken dat de keuzes die hier gemaakt moeten worden gebaseerd moeten zijn op: Wie willen we zijn/wie zijn we/ wat willen we bereiken? Daar moeten de keuzes gemaakt worden zodat de ruimtelijke ontwikkeling daar invulling aan kan geven.	We waarderen uw complimenten over de programmalijn ruimtelijk-economische ontwikkeling. Verder vullen we aan dat binnen de programmeringsafspraken en binnen de definiëring van de regionale meerwaarde expliciet aandacht komt voor “wie we willen zijn/ wat we willen bereiken”. Dat ontwikkelen we samen met de gemeenten. Profiel en DNA van gemeente, regio, provincie komen daarbij expliciet aan de orde.	

Inspreker: Centrumnetwerk Flevoland		
Zienswijze (samenvatting)	Antwoord provincie	Wijziging Economisch Programma 2023-2038

Graag gaan wij als Centrumnetwerk Flevoland met u in gesprek hoe de investeringsagenda voor deze werklocaties verder uitgewerkt kan worden. Wij denken vanuit ons netwerk en onze kennis en ervaring in winkelgebieden in Flevoland graag met u mee hoe deze agenda vertaald kan worden naar een concreet en gezamenlijk gedragen uitvoeringsprogramma voor vitale kernen en binnensteden in Flevoland.	Wij onderschrijven van harte het belang van een nauwe samenwerking en willen graag bevestigen dat wij het Centrumnetwerk Flevoland actief betrekken in de verdere uitwerking van de programmalijn Ruimtelijk-economische Ontwikkeling (specifiek ten aanzien van de inzet op vitale kernen en binnensteden).	
1. Ruimtelijk provinciaal beleid. Concentreer maatschappelijke voorzieningen in de bestaande detailhandelsstructuur. Zorg voor een visie over waar je winkels en andere voorzieningen wel of niet wil hebben. Ruimtelijk beleid van provincies en gemeenten is een krachtig instrument om de markt te stimuleren. Op lange termijn borgt de provincie hier het voorzieningenniveau mee. Wij vragen een regierol van de provincie in deze: stel kaders waar detailhandel wordt toegestaan en wat de randvoorwaarden daarvoor zijn. Handhaaf beleid voor perifere detailhandel en heb aandacht voor de toekomst van perifere detailhandelsvestiging (PDV), zoals Woonboulevards.	We waarderen uw input om te komen tot een nadere ruimtelijke visie over retail- en voorzieningenstructuren (concentratie van o.a. winkels, horeca en PDV/GDV). Deze onderdelen vallen echter buiten de scope van de programmalijn Ruimtelijk Economische Ontwikkeling, maar zullen wel expliciet meegenomen worden in de opgave rondom de aanstaande actualisatie van de omgevingsvisie en de vertaling in omgevingsprogramma's, waarbij ook een revisie/ actualisatie hoort over de RO Visie Werklocaties Flevoland 2015.	
2. Lokaal en regionaal beleid stimuleren. De ontwikkeling van binnensteden en dorpen biedt kansen voor de provinciale woonopgave: er is een tekort aan ruimte voor wonen. Leegstaand winkelveastgoed kan door transformatie slim benut worden voor andere functies zoals werken en wonen. Zet in op verminderen winkelleegstand. Transformatie komt onvoldoende tot stand met onnodige leegstand en druk op de leefbaarheid als gevolg. Help gemeenten met kennis en expertise bij het vernieuwen van slechtlopende winkelcentra. Streef diversiteit van winkelgebieden na. Wij pleiten voor de inzet van kennis, financiën en een stimulerende rol voor een gezamenlijke aanpak vanuit de provincie. Faciliteer initiatieven om herstructurering op gang te helpen via bijvoorbeeld herontwikkeling strategisch vastgoed of aanleg van infrastructuur. Subsidies helpen om lokale initiatieven met name bij gesplitst eigendom (opvangen van 'onrendabele toppen') op gang te helpen.	Met onze aanpak onder <i>investeren in toekomstbestendige werklocaties</i> op pag. 19, specifiek de uitvoeringslijn "<u>Vitale kernen en binnensteden</u>" willen we bijdragen aan wat u voorstelt. We ondersteunen gemeenten (financieel) in de mogelijkheid meer te investeren/ onderzoek te doen naar realistische/ haalbare/ vernieuwende plannen rondom de versterking van vitale binnensteden, dorpskernen en winkelcentra. Zoals benoemd nodigen we u uit, samen met gemeenten, om mee te denken/ input te leveren over de uiteindelijke vorm van dit instrument.	

3. Data en kennispartner. Beschikbaarheid van goede informatie over functioneren winkelgebieden en koopstromen en aanwezigheid van een overleg tussen centrummanagers is belangrijk om ontwikkeling te stimuleren. Wij vragen de provincie om onderzoek, data en het netwerk te faciliteren.	We ondersteunen uw oproep van harte. Binnen de programmalijn Ruimtelijk-economische ontwikkeling wordt hier dan ook specifiek aandacht aan besteed. We zetten in op structurele participatie binnen de koopstromen onderzoeken (KSO) (we hebben de financiële participatie aan KSO 2021 en 2023 voor de gemeenten gedragen) en verkennen actief te investeren in databases retail (zie hoofdstuk <u>Uitvoering</u>, onder paragraaf <u>Kennis, informatie en monitoring</u> de 1ste bullet <i>Monitoring en databases van formele en informele werklocaties</i>)	
4. Stimuleren van innovatie, onderwijs en arbeidsmarkt. Arbeidsmarktkrapte is een grote zorg. Wij vragen de provincie om een provinciale Human Capital Agenda te ontwikkelen samen met bedrijfsleven, gemeenten en onderwijs.	We onderschrijven het belang voor het versterken van de kennis- en innovatie infrastructuur en werken graag samen om deze in de komende jaren te realiseren. Wij onderschrijven uw zorgen op het gebied van arbeidsmarktkrapte. De beleidsinzet op het gebied van Human Capital is verder uitgewerkt in Programmalijn 2: Menselijk en Sociaal Kapitaal van het Economisch programma 2023-2028 dat in 2023 is vastgesteld.	
5. Steun MKB-bedrijven. Middelgrote en kleine bedrijven leveren een belangrijke bijdrage aan de economische groei en werkgelegenheid van de provincie. Wij vragen de provincie om lokaal ondernemerschap te stimuleren en behouden door kleinere ondernemers te ontzorgen op het vlak van energie, klimaat, innovatie en digitalisering, want in de praktijk blijkt dat deze groep met adviesregelingen, subsidies en stimuleringsprogramma's niet altijd bereikt wordt.	Wij onderschrijven het belang van mkb-bedrijven voor de economie van Flevoland. De provincie zal bij het uitwerken van het economisch beleid aandacht schenken aan het ondersteunen en stimuleren van kleine ondernemers op het gebied van de transitie.	
6. Stimuleer lokale digitaliseringsprojecten.	We nemen kennis van uw suggestie. Het versterken van de online zichtbaarheid van winkels en winkelgebieden is een activiteit die	

Wij vragen de provincie om lokale projecten die gericht zijn op het vergroten van de online zichtbaarheid van winkels en winkelgebieden te stimuleren.	buiten de scope van de provinciale inzet valt. We hebben geen instrument voorzien om dit te stimuleren. Vanuit de Rijksoverheid is een regeling beschikbaar: 'mijn digitale zaak'.	
--	--	--

Inspreker: Hogeschool Windesheim		
Zienswijze (samenvatting)	Antwoord provincie	Wijziging Economisch Programma 2023-2038
Sinds 2010 is Windesheim volop actief binnen de provincie. Dit doen we vanuit onze locatie in het centrum van Almere, en waar nodig aangevuld met het aanbod van onderzoek en onderwijs vanuit onze locatie in Zwolle. We leiden in Almere ruim 5.000 studenten op, van in totaal 27.000 studenten. Daarnaast werken in Almere met drie lectoraten aan innovaties in de zorg, het onderwijs en de duurzame en circulaire economische ruimtelijke ontwikkeling van de provincie. En dat in nauwe samenwerking met relevante partijen, burgers, kennisinstellingen, en met onze andere lectoraten – in totaal 28. Op deze wijze leveren wij als kennisinstelling een belangrijk bijdrage aan de economische en maatschappelijke ontwikkeling van Flevoland. Zodoende zijn we ook lid van de Economic Board Flevoland, waarin we me en voor de provincie werken aan de ontwikkeling en versterking van innovatie ecosystemen. Met deze zienswijze willen we graag laten weten dat we ons goed kunnen vinden in de gestelde economische prioriteiten in genoemde programma's.	Wij waarderen uw uitgesproken steun en zijn verheugd te merken dat de bedoeling van ons beleid goed is overgekomen.	
Gedeputeerde Staten zet voor het toekomstig bedrijfsleven in op versterken van de digitalisering en verduurzaming van het MKB in Flevoland, en wil daar overheden en onderwijsinstelling actief bij betrekken (p.6). Dit sluit aan bij onze ambitie 'Dichterbij de wereld', waarin we ons inzetten om belangrijke transities te versnellen. Deze ambitie is geformuleerd in ons onlangs vastgestelde Instellingsplan 2023 - 2028 'Dichterbij'. Op onze locatie in Zwolle hebben we met partners in Oost Nederland het programma MoveDigi ingesteld, waarin studenten MKB bedrijven helpen met hun digitaliseringsvraagstukken. Onze kennis en	Wij waarderen uw uitgesproken steun en oproep voor het bevorderen van goede samenwerking in de triple helix. We verkennen in navolging van uw initiatieven in Oost Nederland, graag welke concrete samenwerking voor Flevoland van meerwaarde zou kunnen zijn.	

ervaring brengen we graag in voor de opgave in Flevoland. Dat geldt ook voor onze deelname in het programma Boost Smart Industry , de uitwerking van 'Digital Europe' in Oost-Nederland.		
Verder wil Gedeputeerde Staten de klimaatbestendigheid van bedrijventerreinen versterken (p.18). Hier wijzen wij graag op ons lectoraat 'Urban Innovation' dat met de gemeente Almere werkt aan klimaatadaptatie van woonwijken.	We danken u voor het wijzen op het lectoraat en houden ons aanbevolen in de potentiële uitwerking en uitvoering van het Programma Werklandschappen van de Toekomst de verbinding te zoeken met uw lectoraat	
Gedeputeerde Staten formuleert als doel voor de economische programma's een weerbare en duurzame economie. In dat verband willen wij nog graag wijzen op de regiodeal 'Nieuw Land', met de gemeente Almere als penvoerder. Hogeschool Windesheim is een van de partners. De regiodeal beoogt meer technisch geschoold talent aan te trekken, met als doel de groei van bedrijven in tech & transitie te stimuleren. De ontwikkeling van de schaal en kwaliteit van het technisch onderwijs is een van de speerpunten, evenals het inrichten van een innovatie & valorisatie centrum voor het versterken van het innovatie ecosysteem. Daarmee raakt dit programma direct aan programmaliijn 3.	De provincie is net als Windesheim nauw betrokken bij deze ontwikkeling van de regiodeal Nieuw Land. We kijken uit naar de verdere uitwerking en samenwerking om het innovatie ecosysteem gezamenlijk te versterken.	
Wij zien uit naar de voortzetting van onze samenwerking voor de economische ontwikkeling van Flevoland, waarin onze studenten en onze innovaties weten bij te dragen. Met deze zienswijze willen wij alleen maar het belang van de rol van de provincie benadrukken en graag onze blijvende inzet bekrachtigen.	We waarderen en danken uw inbreng en kijken uit naar onze gecontinueerde samenwerking.	

Inspreker: Waterschap Zuiderzeeland		
Zienswijze (samenvatting)	Antwoord provincie	Wijziging Economisch Programma 2023-2038
Als waterschap hebben wij het Ontwerp Economisch Programma 2023-2028 getoetst aan de principes van 'Water en bodem sturend' in de ruimtelijke ordening en inrichting. De basis hiervan ligt besloten in het 'niet afwentelen' en het werken aan het robuust natuurlijk fundament. Deze principes raken zowel de	Zie antwoord hieronder bij zienswijze 5 van Waterschap Zuiderzeeland	

keuzes in de ruimtelijke ordening, als ook de inrichting van bedrijventerreinen en het ontwerp van bedrijfsprocessen.		
Allereerst spreken wij onze waardering uit voor dit programma en specifiek voor de koppeling met de maatschappelijke opgaven. Hierin zien wij uw wens om een brede afweging te maken waarbij ook economische ruimtelijke ontwikkeling bijdraagt aan een toekomstbestendig en leefbaar Flevoland.	Zie antwoord hieronder bij zienswijze 5 van Waterschap Zuiderzeeland	
Wij vragen 'Water en bodem sturend' in het programma sterker te verankeren Een toekomstbestendige economie is niet enkel een robuust economisch klimaat. Een toekomstbestendige economie betekent ook dat deze een bijdrage levert aan de fysieke leefomgeving, nu en richting de toekomst. Bij de afwegingen om hiertoe te komen, past het daarom om het water- en bodemsysteem hierin een volwaardige plek te geven. Dit is nodig, want er komt veel op ons af: klimaatverandering leidt tot watertekorten, wateroverlast en hittestress. En behoud of verbetering van waterkwaliteit is niet vanzelfsprekend in de ontwikkeling en behoud van bedrijvigheid. Om deze afweging te kunnen maken, is verankering van 'Water en bodem sturend' in het Economisch programma noodzakelijk. In het Ontwerp Economisch Programma wordt terecht verwezen naar de impact die klimaatverandering op Flevoland heeft. En dat voor deze opgave maatregelen moeten worden genomen. Echter: hierbij wordt versmald naar slechts één maatregel, de vergroening van bedrijventerreinen. Hierdoor zijn andere maatregelen niet meer in zicht. Denk hierbij aan het toetsen op de watervraag van een bedrijf dat zich wil vestigen of aan het nemen van waterbesparende maatregelen. Daarnaast voegen wij graag maatschappelijke opgaven als behoud en verbeteren van waterkwaliteit toe. Meenemen van deze onderwerpen vraagt bijvoorbeeld om een afweging rond type bedrijvigheid en hoe innovatie door bedrijven kan worden gestimuleerd, zonder dat dit een wissel trekt op de waterkwaliteit. Hierbij vragen wij ook aandacht voor bedrijven die met de zeer zorgwekkende stoffen werken. Tot slot is de waterveiligheid randvoorwaarde voor de ontwikkeling van bedrijvigheid.	Zie antwoord hieronder bij zienswijze 5 van Waterschap Zuiderzeeland	

Ontwikkelingen die bijvoorbeeld een risico vormen voor de toekomstige stabiliteit van de waterkering, zijn onwenselijk in de nabijheid van de kering. Wij vragen om de milieueffecten mee te wegen in de keuzes, door mee te nemen of de ontwikkeling gewenst is, op welke plek het kan plaatsvinden en welke voorwaarden nodig zijn om de leefomgeving te beschermen, ook richting de toekomst. We willen ook aandacht vragen voor innovaties die kunnen helpen bij het invullen van de ambities rond circulariteit. Denk hierbij onder meer aan Waterlab circulair, waarin gewerkt wordt aan concrete oplossingen. Daarom is ons verzoek in deze alinea de breedte van deze opgave te benoemen, zodat 'Water en bodem sturend' een volwaardige plek krijgt in de afwegingen en er een breed pallet van maatregelen inzetbaar is.		
Onze zuiveringen (AWZI's) spelen een rol in de verduurzaming van bedrijventerreinen De meeste van onze zuiveringen liggen op bedrijventerreinen. Dit biedt kansen, denk hierbij aan bijvoorbeeld het aan opwerken van effluent naar bedrijfswater of het benutten van restwarmte van een bedrijfsproces ten behoeve van het terugwinnen van cellulose, of het leveren van teruggewonnen fosfaat wat mogelijk interessant is voor bedrijven die actief zijn in de landbouw. Ook kunnen in sommige gevallen onze zuiveringsterreinen een bijdragen leveren aan de gewenste vergroening, zoals bijvoorbeeld ons voornemen voor het verder ontwikkelen van een natuurlijke zuiveringstap, waarmee we tegelijkertijd de biodiversiteit willen vergroten. Hier kunnen we gezamenlijk in optrekken. Overigens: meer afvalwater betekent ook meer energieverbruik op de AWZI's. Er is dus ook aandacht nodig voor de AWZI's in relatie tot het energievraagstuk.	We danken u voor uw zienswijze op de AWZI's en zullen dit ter overweging meenemen in toekomstige projecten aangaande de toekomstigbestendigheid van werklocaties.	
Enkele tekstuele suggesties Wij hebben naar aanleiding hiervan enkele tekstsuggesties: - Verbreed de titel van de maatschappelijke opgave, zodat duidelijk wordt dat het niet enkel om vergroening gaat. Dit kan bijvoorbeeld door <i>'Behoud en versterking robuust natuurlijk fundament'</i> of <i>'Klimaatverandering, verbeteren waterkwaliteit en</i>	We waarderen uw bijdragen ter verbetering van de programmalijnen. We erkennen dat een samenhang met water (in de breedte) belangrijk is in het realiseren van toekomstbestendige werklocaties. We verwijzen daarbij graag naar het Waterprogramma Provincie Flevoland waarin	We vullen de programmalijn Ruimtelijk-Economische Ontwikkeling aan op de volgende onderdelen: Onder de paragraaf Maatschappelijke Vraagstukken

<i>biodiversiteit'</i> - Werk de water- en bodemthema's in diezelfde alinea verder uit door waterkwaliteit te benoemen als maatschappelijke opgave. En verbreed de mogelijke maatregelen. Hierbij kan gedacht worden aan de volgende toevoeging: <i>Ook andere maatregelen kunnen bijdragen aan deze opgave, bijvoorbeeld aan opgaven als het verbeteren van de waterkwaliteit en het voorkomen van ongewenst waterverbruik. Hierbij kan worden gedacht aan maatregelen als verminderen van de risico's van watertekort of warmtelozingen. Maar ook aan maatregelen als het werken aan een bronaanpak voor lozingen, waarbij wordt ingezet op het zoveel mogelijk beperken van de lozing van vervuilende stoffen op oppervlaktewater of het riool.</i> - Benoem de relatie met de assets van het waterschap, zodat dit niet buiten beeld raakt, denk hieraan onze waterkeringen en AWZI's.	al deze zaken uitvoerig zijn opgenomen. Een verwijzing naar dit programma wordt opgenomen in de tekst.	voegen we een nieuw kopje '<u>water</u>' toe met daarin enkele van uw suggesties en opmerkingen verwerkt. Onder de paragraaf Uitvoering, kopje <u>investeren in toekomstbestendige werklocaties</u>, 4de bullet '<i>Klimaatadaptieve en natuurinclusieve bedrijventerreinen</i>' voegen we een extra zin toe [Binnen dit programma kijken... waterkwaliteit, veiligheid en beschikbaarheid.]
--	---	--

Inspreker: Dronten, Urk, Noordoostpolder		
Zienswijze (samenvatting)	Antwoord provincie	Wijziging Economisch Programma 2023-2038
De rol van de gemeente versus de rol van de provincie Er wordt ingezet op het verbeteren van de samenhang tussen gemeentelijke ontwikkelingen door regionale afspraken en het creëren van een gelijk speelveld. Dit lijkt een goed streven. Echter, wij verzoeken u nadrukkelijk om de autonomie van de gemeenten te respecteren en verduidelijking te geven over de huidige maar ook toekomstige verdeling Wij zien de regierol van de provincie in het economisch programma terug op diverse vlakken namelijk: het uitgifteprotocol (pagina 24), de locatieontwikkeling (pagina 21), landschappelijke inpassing (pag. 19), netwerk stimuleren en ketenverbindingen. Wij zijn van mening dat deze rol primair bij de gemeenten ligt, waarbij afstemming met de provincie evident is (zoals tot op heden het geval is). van de regiefunctie tussen provincie en gemeenten.	De provincie heeft een rol bij het voeren van regie en coördinatie als het gaat over de afstemming over ruimtelijk (economische) ontwikkelingen. Als provincie zetten we in op het ruimtelijk programmeren, waarbij we nadrukkelijk met gemeenten gezamenlijk moeten verkennen hoe dat programmeren vorm te geven. Effectief blijven de gemeenten inhoudelijk in de lead. Als provincie nemen we de verantwoordelijkheid om het proces voor de afstemming tussen gemeenten (en tussen provincies) over nieuwe werklocatie-ontwikkeling en het toekomstbestendig maken en houden van bestaande werklocaties te faciliteren.	Onder paragraaf Uitvoering, kopje <u>Intensivering bestaand ruimtelijk-economisch beleid</u>, is de tekst onder de 3de (pag. 20) bullet <i>'Regionale programmeringsafspraken'</i> herschreven om expliciet te verwijzen naar bestaande structuren over regionale programmering in MRA- en EHZP-verband en vragen omtrent bovenregionale behoefte en innovatiemilieus.

Bedrijvigheid in het buitengebied Als gemeenten willen wij er ruimte blijven bieden voor het vestigen van agrarisch aanverwante bedrijven op vrijkomende agrarische gebieden, onder de voorwaarden die in ons vigerende beleid zijn opgenomen. Door de schaalvergroting in de landbouw is jaarlijks sprake van enkele tientallen vrijkomende agrarische bedrijfspercelen (vab's). Het is zaak dat aan deze vab's een passende, nieuwe invulling wordt gegeven. Hiervoor zijn verschillende mogelijkheden, zoals de realisatie van (extra) woningen, maar ook de vestiging van bedrijven die de bestaande bebouwing kunnen gebruiken voor hun activiteiten. Op deze manier wordt leegstand en verpaupering tegengegaan. De leefbaarheid en aantrekkelijkheid van het landelijk gebied blijft behouden en wordt daarmee bevorderd. Als gemeenten hanteren we duidelijke regels t.a.v. de vrijkomende agrarische percelen. Voor agrarisch aanverwante activiteiten in de vorm van fysisch bewerken van gewassen en het verwerken van gewassen ('ketenverlenging') gelden dezelfde uitbreidingsmogelijkheden als bij grondgebonden agrarische bedrijven. Excessen komen dan ook nauwelijks voor in ons gebied. Ook zijn er geen indicaties dat vab's concurreren met bedrijventerreinen. Wij gaan graag met u in gesprek over de invulling van vab's in relatie tot kleinschalige bedrijvigheid. Wij zijn echter van mening dat ons huidige beleid passend is en vragen u dan ook nadrukkelijk om de regie over de invulling van de vrijkomende agrarische erven bij de gemeenten te laten.	Het doel van het <i>Onderzoek bedrijfsvestigingen buitengebied</i> (pag 18) is niet om specifiek nieuw beleid te ontwikkelen ten aanzien van VABs, maar vooral om ervoor te zorgen dat er provincie breed beter inzicht komt in bestaande bedrijfsactiviteiten in het buitengebied die gezien de aard en omvang niet passend zijn in het buitengebied. Dit is een vraag die breder speelt dan bedrijvigheid in de Noordoostpolder, Urk en Dronten. We juichen toe dat de invulling van VABs op een gedegen manier plaats vindt waarbij ruimte is voor kleinschalige bedrijvigheid, passend bij de kwaliteiten van het buitengebied, zonder (grootschalige) negatieve neveneffecten, ter ondersteunen van de leefbaarheid van het gebied. Het onderzoek richt zich op het verschaffen van meer informatie en kennis en kan tevens input bieden voor de actualisatie van de omgevingsvisie en daarbij behorende omgevingsprogramma's. Het is niet gezegd dat het onderzoek gaat leiden tot aanpassing of inmenging in bestaand (of toekomstig) lokaal beleid. Het onderzoek kan wel inzicht verschaffen op de mogelijke toekomstige ruimtebehoefte als gevolg van doorgroei van bedrijvigheid in het buitengebied dat zich kan en wil vestigen op bedrijventerreinen en biedt daarmee ook een vernieuwend perspectief op behoefte en profilering van toekomstige werklocaties.	
---	--	--

Vitale kernen en binnensteden Vitale kernen en binnensteden verdienen een gelijkwaardige focus en agenda De inzet op vitale en toekomstbestendige kernen en binnensteden van de provincie zoals opgenomen in het programma is beperkt. De ondersteuning beperkt zich tot het <i>‘ondersteunen van gemeenten om te komen een inzet op het (structureel) versterken van de samenwerking tussen ondernemers, vastgoedeigenaren en overheid. Dit moet concreet leiden tot een aanpak ter versterking van de (langjarige) vitaliteit en leefbaarheid van een binnenstad, dorpskern of winkelcentrum.’</i> Deze inzet beperkt zich tot ondersteuning in het komen tot een betere samenwerking tussen partijen. De aanpak van vrijwel alle overige provincies in Nederland, Overijssel, Gelderland, Zuid-Holland en Noord-Holland voorop, is al jarenlang veel breder. Die richt zich behalve op het faciliteren van bijeenkomsten, kennisopbouw en pilots ook nadrukkelijk op subsidieregelingen en fondsen waaruit gemeenten kunnen putten voor daadwerkelijk versterking van de centra zelf. Dit gaat daarbij ook om concrete transformatie-opgaven van winkels naar wonen, werken en uitgaan. De aanpak van de openbare ruimte en bereikbaarheid en parkeren. En de komende jaren wordt nadrukkelijk ingezet op de maatschappelijke meerwaarde en vooral de niet-winkelfuncties in centra. In een aantal dorpen staan wij voor de opgave om onze centra te verbeteren en te versterken. Leegstand, verkeersveiligheid en beperkte diversiteit zorgen voor afnemende levendigheid en bezoek. Dit vraagt om een gerichte aanpak. Daarnaast zal een herstructurering en concentratie van functies op bedrijventerreinen de komende jaren onderzocht en opgepakt moeten worden. Dit kunnen wij echter niet alleen. Regionale afstemming en samenwerking is daarbij wenselijk. Wij zien hierin een rol voor de provincie als faciliterende partij en ook gericht op bijdragen aan structuurverbetering is noodzakelijk.	De uitwerking van de inzet zullen we in gezamenlijkheid met belangrijke stakeholders (o.a. gemeenten en centrummanagers, retailbranche) oppakken. De inzet op ondersteuning kan binnen dit programma wel degelijk besteed worden aan een diversiteit aan onderwerpen. Bijvoorbeeld onderzoek naar een leegstandsaanpak in winkelgebieden en de potentie of kansrijkheid van transformatie of de rol van de (inrichting) van de openbare ruimte. Waar het echter om draait is dat binnen een aanpak, proces of onderzoek nadrukkelijk ook de samenwerking een rol heeft. Ter vergelijking, er geldt dat op werklocaties waar een vorm van samenwerking bestaat een uitrol/ uitvoering van een aanpak of strategie gericht op het toekomstbestendig maken van de werklocaties, succesvoller is. Datzelfde geldt voor binnensteden en winkelgebieden. De samenwerking is een belangrijke voorwaarde om effectief maatregelen in binnensteden, dorpskernen en/of winkelcentra op te kunnen pakken en voor de langere termijn te borgen.	Onder paragraaf Uitvoering, kopje <u>investeren in toekomstbestendige werklocaties</u>, laatste bullet <i>‘vitale kernen en binnensteden’</i> is een zin toegevoegd ter verduidelijk over onderwerp van de aanpak [Het thema van inzet ... die de vitaliteit verbeteren]
Digitalisering en robotisering Wij waarderen dat er wordt ingezet op digitalisering, een cruciaal onderwerp. Wij verzoeken u om hier robotisering aan toe te voegen, gezien de noodzakelijke transitie	Wij waarderen uw steun op het gebied van digitalisering. Wij begrijpen uw vraag op het gebied van het toevoegen van robotisering. Wij	

voor een toekomstbestendig bedrijfsleven. Met name geldt dit voor onze belangrijkste sectoren zoals visverwerking en agrofood (de maak- en verwerkingsindustrie). Voor de digitalisering geldt ook dat wij u vragen om aan te sluiten bij bestaande initiatieven in de regio. In de visie staat vermeld dat de financiële inzet vanuit de provincie zich vooral richt op digitalisering als eindproduct en niet op bedrijfsprocessen. Het hoofdstuk erna (Maatschappelijke vraagstukken) beschrijft echter een bredere insteek qua inzet vanuit de provincie. Het is ons niet duidelijk uw inzet zich richt op het eindproduct of op het bedrijfsproces. We onderschrijven echter een bredere insteek zodat ook bedrijven een beroep kunnen doen op de provincie voor digitalisering van bedrijfsprocessen.	willen verduidelijken dat wij ook zullen inzetten op robotisering, welke wij onder de algemene noemer digitalisering (lees: transitie) hebben opgenomen. Naast algemene 'brede' digitaliseringsinzet zullen wij ook inzetten op het vergroten van de kennis en implementatie van specifieke technologieën in bepaalde sectoren. Hierbij zullen wij aandacht bieden aan technologieën zoals; AI, sensing en robotisering.	
Bereikbaarheid (pagina 19 Wij verzoeken u om hier het (hoogwaardig) openbaar vervoer mee te nemen en de Lelylijn en de vaargeulen over water benoemen. T.a.v. rijkswegen: wat betekent deze visie voor de provinciale infrastructuur en welke rol ziet de provincie als het gaat om provinciale ontsluiting naar belangrijke Flevolands bedrijventerreinen.	We nemen aan dat er bedoeld wordt het tekstdeel over bereikbaarheid onder het hoofdstuk Maatschappelijke Vraagstukken. Voor een uiteenzetting over de rol van de provincie ten aanzien van ontsluiting naar bedrijventerreinen verwijzen wij u naar de mobiliteitsvisie van de provincie Flevoland.	Onder paragraaf Maatschappelijke Vraagstukken kopje <u>Bereikbaarheid</u> hebben we een zinsnede aangepast [<i>De centrale ligging in Nederland ... (capaciteit) van sluizen</i>].
Zorgvuldig en beter benutten van de werklocaties (pagina 21) Hier missen we de potentiële match op energiegebied. Je kunt bedrijven ruimtelijk inpassen, maar je kunt ook kijken naar het energiepatroon: past dit of is dit wellicht complementair aan andere bedrijven op hetzelfde terrein? Voorbeeld: een geschikt bedrijf zoeken bij de beschikbare restwarmte van de huidige vestigingen.	We nemen de suggestie over	Aan de laatste zin onder paragraaf Provinciale Inzet, kopje <u>ambitie 2</u> is toegevoegd: [<i>Hierbij is het slim matchen ... beschikbare restwarmte van de huidige vestigingen</i>].

Regionale meerwaarde (pagina 24) Wij onderkennen de behoefte aan regionaal ontwikkelen. Het opstellen van uitgifteprotocollen vinden wij echter een taak van gemeenten, waarbij wij vanzelfsprekend afstemming zoeken met onze buurgemeenten en de provincie.	De intentie van het benoemen van het belang van uitgifteprotocollen is gelegen in het feit dat we als provincie zien dat uitgifteprotocollen sterk helpend kunnen zijn bij het sturen op de regionale meerwaarde. We willen geen "provinciaal uitgifteprotocol" opstellen, maar willen vooral met gemeenten verkennen hoe, in het kader van regionaal programmeren, het mogelijk is dat gemeenten zich committeren aan het opnemen van uitgifteprotocollen bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen (waar dit nu nog niet overal gebeurt) ook opdat we kennis en informatie kunnen uitwisselen over effectiviteit en inzet van deze protocollen (kennisuitwisseling tussen gemeenten).	
---	--	--

Inspreker: VNO-NCW Flevoland		
Zienswijze (samenvatting)	Antwoord provincie	Wijziging Economisch Programma 2023-2038
Gezien de verschillende grote economische-, circulaire-, en maatschappelijke opgaven waar het Flevolands bedrijfsleven voor staat, al dan niet al volop uitvoering aangeeft, zijn wij blij met de aandacht en ondersteuning, zowel in kennisontwikkeling als financieringsondersteuning voor het MKB door de provincie. In alle redelijkheid goede voornemens, we lezen onder uitvoering veelal de 'wil' en inzet vanuit provincie in de vorm van stimulering en ondersteuning, echter ontbreekt in de uitwerking de 'hoe' en een concreet geformuleerd einddoel.	Wij waarderen uw steun voor de ambities van het beleidsdocument. We zullen in het uitvoeringsprogramma ons richten op het vertalen van de 'wil' naar concrete "hoe" en geformuleerde einddoelen.	
Met oog op het intensiveren van bestaand ruimtelijk-economisch beleid zijn we verheugd dat u het beschermen van bestaande voorraad, daarmee ruimte behouden voor zwaardere bedrijven (hogere milieu categorieën en hindercontouren) heeft overgenomen. Vanuit het onafhankelijke onderzoek dat VNO-NCW Midden heeft laten uitvoeren in haar vier provincies blijkt dat circa 100 bedrijventerreinen in de knel komen door de	We zijn verheugd dat u het belang van het beschermen en behoud van de hogere milieucategorieën en hindercontouren onderschrijft en ondersteunt en de urgentie uitspreekt over het opstellen van een regionaal programma werklocaties.	

Antwoordnota Ontwerp Economisch beleid
#3104532

omgevingsplannen die in strijd zijn met de nu gestelde milieucategorie van de bedrijventerreinen om ruimte te creëren voor andere functies, zoals woningbouw, natuur en recreatie. Hierdoor worden geluids- en hindercirkels verkleind. Dit heeft ernstige gevolgen voor de bestaande bedrijven op deze locaties, met in sommige gevallen gedwongen aanpassingen of zelfs sluitingen tot gevolg. Gezien de ontwikkelingen in Flevoland van groot overaanbod naar mogelijk grote schaarste is het van groot belang dat er niet te lang wordt gewacht met het opstellen dan wel aanpassen van een regionaal programma werklocaties.		
De programmalijnen zijn gericht op het versterken van het Flevolandse MKB op het gebied van digitalisering, verduurzaming bedrijven(terreinen) en maatschappelijke waarde creatie. In de uitvoering vraagt dat om nauwe samenwerking tussen publiek-privaat. Wij VNO-NCW Flevoland zien dan ook graag dat wij betrokken worden in de verdere uitwerking richting het bedrijfsleven en doen daarbij de oproep om aan te sluiten van de bestaande netwerkstructuren die er in Flevoland zijn. Daarnaast zijn er al ervaringen en goede voorbeelden ‘aanpak verduurzamen bedrijventerreinen’ bekend bij VNO-NCW Midden.	Wij onderschrijven van harte het belang van een nauwe samenwerking en willen graag bevestigen dat VNO-NCW, net als andere belanghebbenden betrokken zal worden bij de verdere uitwerking van deze programmalijnen.	

Inspreker: Gemeente Zeewolde		
Zienswijze (samenvatting)	Antwoord provincie	Wijziging Economisch Programma 2023-2038
Inleiding In dit Ontwerp Economisch Programma (deel 2) zijn de laatste twee thema's uit de Economische Visie 2030 uitgewerkt naar programmalijn 3 'toekomstbestendig bedrijfsleven' en programmalijn 4 'ruimtelijk-economische ontwikkeling'. Zowel ambtelijk als bestuurlijk zijn we bij de totstandkoming van deze lijnen deels betrokken geweest. Dat laat onverlet dat we als college op een aantal onderdelen toch een reactie willen meegeven. Deze aandachtspunten treft u in deze zienswijze per programmalijn aan.	Geen antwoord nodig op dit onderdeel.	

Programmaliijn 3 Toekomstbestendig bedrijfsleven Wij onderschrijven de provinciale inzet op het versterken en verduurzamen van het Flevolandse MKB bij vraagstukken van digitalisering en verduurzaming. Maar ook technologische innovatie en kennisontwikkeling zijn een must; door laagwaardige banen minder nodig te maken en meer hoogwaardige banen te creëren, ontstaat er een betere aansluiting bij de (toekomstige) regionale arbeidsmarkt.	We waarderen en onderschrijven uw steun voor de ambities van het beleidsdocument.	
Datzelfde geldt voor het ‘opwaarderen’ van de bestaande sector logistiek. Hoogwaardige logistiek (logistieke verwerking) die aansluit bij oa de regionale productie van voedsel. Voor de doorontwikkeling naar hoogwaardige logistiek en maakindustrie is ook inzet nodig op het gebied van duurzaam transport, door innovatiebevordering en het aanjagen van crossovers o.a. met elektrificatie en mobiliteit.	Wij onderschrijven uw inbreng. We willen via programmaliijn 3 Toekomstbestendig bedrijfsleven waar mogelijk inzetten op het realiseren en/of creëren van crossovers.	
Op het gebied van elektrificatie liggen er kansen. Waar Flevoland van oudsher koploper is in toepassing van nieuwe, duurzame energieoplossingen, kan voortgebouwd worden op bestaande innovatieve bedrijvigheid in de energiesector. Daarmee kan Flevoland opnieuw bijdragen aan oplossingen voor de energievraag van morgen.	We onderkennen en erkennen het belang van elektrificatie voor het realiseren van onze economische ambities. De specifiek voorgestelde energieoplossingen vallen binnen het beleidsveld Energie. De inzet op het programma Ontzorging mkb en de Aanpak verduurzaming Bedrijventerreinen kan daar ook een belangrijke bijdrage aan kan leveren.	
In pijler 2 van de Regionale Investeringsagenda: “Toekomstbestendige regionale economie”, zien we de onderwerpen innovatie en kennisontwikkeling terug als belangrijk element van een gezonde op de toekomstgerichte economie. Een goede triple helix samenwerking; ondernemers, onderwijs en overheid, is hierbij essentieel. Hierbij gaat het wat ons betreft over scholing, training van de huidige beroepsbevolking (leven lang leren), maar óók over die van de beroepsbevolking van de toekomst (jongeren).	We waarderen en onderschrijven het belang van een goede triple helix samenwerking. In 2023 is het eerste deel van het Economisch Programma 2023-2028 met daarin programmaliijn 2: Menselijk en Sociaal Kapitaal vastgesteld. Daarin richten wij ons o.a. op de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt, een leven lang ontwikkelen en op scholing van de beroepsbevolking.	

Tot slot willen we in relatie tot duurzaamheid en de bouwopgave er graag op wijzen dat houtproductie van de Zeewolder bossen kansen biedt voor de houtbouw- en de maakindustrie, ook in relatie tot de MRA houtbouwopgave van 20% van de nieuwbouw vanaf 2025, waaraan de provincie Flevoland zich ook geconformeerd heeft.	Wij waarderen uw inbreng en nemen uw suggestie mee.	
Programmalijn 4: Ruimtelijk economische ontwikkeling De maximale capaciteit voor levering van elektriciteit in de Flevopolder is bereikt. Dit betekent een voorlopige stop voor grootverbruikers die een nieuwe of verzwaarde aansluiting willen op het elektriciteitsnet. De netbeheerder geeft aan dat het nog jaren gaat duren voor het elektriciteitsnetwerk voldoende is uitgebreid om aan de sterk groeiende vraag te kunnen voldoen.	We onderkennen en erkennen het belang van het inzetten op een aanpak netcongestie. De provincie werkt vanuit het beleidsveld Energie specifiek aan dit vraagstuk. Zie antwoord hierboven over elektrificatie.	
Netcongestie beïnvloedt niet alleen het ondernemings- en vestigingsklimaat in negatieve zin, maar belemmert ook de mogelijkheden van ondernemingen om hun productieprocessen te verduurzamen en om het mobiliteitssysteem te elektrificeren. Gebiedsgerichte aanpak op de bedrijventerreinen, waarbij alle stakeholders samenwerken, is een must. Door samen naar de mogelijkheden voor verduurzaming te kijken, verschillende thema's (zoals energie en duurzame mobiliteit) integraal op te pakken en plannen (van bijvoorbeeld bedrijven en de netbeheerder) op elkaar af te stemmen, kan een haalbare route naar een toekomstbestendig bedrijventerrein ontwikkeld worden waar alle stakeholders zich in kunnen vinden. De provincie kan hier een belangrijke aanjagende rol vervullen.	Wij onderschrijven het belang van samenwerking. De energietransitie zal een grote impact hebben op alle onderdelen van het bedrijfsproces. Van de inkoop en beschikbaarheid van energie tot aan de uitstoot tijdens het productieproces. De insteek voor minder en groener energieverbruik vraagt capaciteit en investeringen van ons bedrijfsleven. Tegelijkertijd biedt dit kansen voor het transformeren van bestaande markten en het creëren van nieuwe afzetgebieden. Het is van belang dat we deze uitdagingen in gezamenlijkheid oppakken.	
Zeewolde vormt samen met de gemeenten Harderwijk en Ermelo steeds meer een 'daily urban system'. Samen richten we ons onder andere op economische ontwikkeling, werklocaties, werkgelegenheid, onderwijs, gezondheidszorg, recreatie & toerisme, wonen en samenleving. De gemeente Zeewolde investeert sterk in deze regionale samenwerking, o.a. door de gebiedsagenda met gemeenten Harderwijk en Ermelo en het regioarrangement met de gemeenten Harderwijk, Ermelo en Putten.	We waarderen het dat u zich uitspreekt voor verbetering en investering in de mobiliteitsinfrastructuur ten gunste van het functioneren van het daily urban system en zullen deze zienswijze doorgeven aan het beleidsveld mobiliteit.	

Antwoordnota Ontwerp Economisch beleid

#3104532

Terugkerend onderwerp is de bereikbaarheid. Een verbeterde aansluiting met ons 'daily urban system' op de Veluwe is voor de gemeente Zeewolde essentieel. Daarbij is niet alleen de gewenste verbreding van de Nijkerbrug op de N301 van wezenlijk belang, ook een extra verbinding tussen Zeewolde en Ermelo (Strand Horst) in de vorm van een fiets/ov-brug is noodzakelijk om de gemeenten in deze regio beter met elkaar te verbinden.		
Dit voorjaar zal een nieuw RPW, 'Regionaal Programma Werklocaties' worden opgesteld. Dit RPW moet het nieuwe regionale afsprakenkader vormen voor programmering, planning en verduurzaming van bedrijventerreinen. In het proces om te komen tot dit RPW vragen we u dan ook nadrukkelijk om afstemming en overeenstemming. Het RPW uiteindelijk een coproductie tussen de vier gemeenten en de provincies Gelderland en Flevoland.	We juichen toe dat u zich committeert aan een RPW en zeggen toe dat we zowel ambtelijk als bestuurlijk aanhaken bij het RPW-proces.	
Overig. De sector recreatie en toerisme ontbreekt in dit programma. Hoewel de provincie een specifiek beleid heeft gericht op deze sector, vragen we ons af of dit hiermee voldoende is afgedekt en het economisch belang van het verder ontwikkelen van deze sector voldoende tot zijn recht komt.	We erkennen het belang van de sector recreatie en toerisme. Ondernemers in deze sector kunnen gebruik maken van de instrumenten die zich richten op het generieke mkb zoals beschreven in het eerste deel van het Economisch programma dat in 2023 is vastgesteld. Deze sector valt buiten de scope van onze plannen op het gebied van Ruimtelijk-economische Ontwikkeling dat zich richt op bedrijventerreinen en binnensteden.	
We hebben behoefte aan een duidelijke omschrijving van de rollen en de verantwoordelijkheden voor zowel provincie, gemeente(n) en andere stakeholders. De plannen zijn ambitieus en vragen om voldoende ambtelijke capaciteit. Prioritering ontbreekt. Belangrijk is om de plannen zorgvuldig en vroegtijdig af te stemmen met de gemeente(n) en de verantwoordelijkheid voor uitvoering aan de gemeente(n) te laten. De plannen van de provincie moeten ons inziens van toegevoegde waarde zijn op de plannen van de respectievelijke gemeente(n).	De scope van de uitvoering betreft een periode van 4 jaar waarin geprioriteerd kan worden. We nemen uw aanbod van harte aan en zullen de prioritering van de uitvoering in afstemming met o.a. gemeenten oppakken.	

Conclusie: Wij constateren dat belangrijke onderwerpen uit het collegeprogramma van de gemeente Zeewolde, waaronder toekomstbestendig bedrijfsleven en vestigingsbeleid, benoemd zijn in de programmaliijnen van het Ontwerp Economisch Programma (2023-2028). Wij verzoeken u de door ons genoemde aandachtspunten in deze zienswijze, mee te nemen in de verdere uitwerking van programmaliijn 3 'toekomstbestendig bedrijfsleven' en programmaliijn 4 'ruimtelijk-economische ontwikkeling'. Als gemeente verwachten we dat de provincie ons intensief blijft betrekken bij de verdere uitwerking en uitvoering van Economische Programma en het verdelen van de rollen.	We waarderen uw inbreng en zullen de genoemde aandachtspunten meenemen in de verdere uitwerking van de programmaliijnen.	
---	---	--

Inspreker: Gemeente Lelystad		
Zienswijze (samenvatting)	Antwoord provincie	Wijziging Economisch Programma 2023-2038
Met excuses voor onze verlate reactie op het Ontwerp Economisch Programma 2023-2028 (deel 2), geef ik u mede namens de teamleider Economische Zaken en de portefeuillehouder Economische Zaken de volgende zaken mee. <u>Algemeen</u> We constateren dat met deze laatste twee programmaliijnen in het tweede deel van uw Ontwerp Economisch Programma, u thans weer beschikt over een herkenbare visie voor het economische domein.		
<u>Programmaliijn 3</u> Er zullen de komende jaren veel nieuwe ontwikkelingen op het bedrijfsleven van Flevoland afkomen. De transities vereisen straks wendbaarheid en aanpassingsvermogen van bedrijven. Wij zijn daarom verheugd te lezen dat u op het terrein van duurzaamheid en de grondstoffentransitie alsmede met betrekking tot	Wij waarderen uw steun voor de ambities en voorgestelde inzet van het beleidsdocument.	

digitalisering een instrumentarium gaat inzetten/onderhouden om het MKB daarbij te ondersteunen.		
<u>Programmalijn 4</u> Wij zijn blij, dat u het fysiek ruimtelijk-economische domein weer in de armen heeft gesloten. Er liggen de komende jaren flinke opgaven om de huidige en nieuwe bedrijventerreinen toekomstbestendig te maken. De accenten die u voornemens bent aan te brengen, herkennen we en sluiten aan op ons Economisch Perspectief Lelystad 2030 “Opgave 1 Aantrekkelijke werklocaties”, en de afspraken die we willen gaan maken in het kader van de Bedrijventerreinenstrategie Metropoolregio Amsterdam. De drie ambities die u bij uw provinciale inzet hanteert (1. Toekomstbestendig maken en houden van werklocaties; 2. Zorgvuldig en beter benutten van de werklocaties; 3. selectieve en gerichte ontwikkeling van nieuwe werklocaties) onderschrijven wij grotendeels. Ten aanzien van ambitie 3. willen we u meegeven, dat voor ons het begrip regionale meerwaarde waaraan een nieuwe vestiging moet voldoen, nog onvoldoende duidelijk is. We begrijpen uit het hoofdstuk “Intensiveren bestaan ruimtelijk-economisch beleid” dat hierover nog nader overleg volgt met de Flevolandse gemeenten. Wij kijken daar naar uit.	We waarderen uw zienswijze en zijn verheugd te constateren dat u zich herkent in de opgaven zoals benoemd in programmalijn 4 en dat deze aansluiten op het Economisch Perspectief Lelystad 2030. Daarbij zeggen we toe dat we alle gemeenten nadrukkelijk zullen betrekken bij de verdere uitwerking hoe om te gaan met regionale meerwaarde	
Wij waarderen uw aangekondigde inzet op het toekomstbestendig maken van werklocaties. Wij kunnen uit de voeten met de verschillende invalshoeken (herstructurering en ruimtegebruik; verduurzaming van werklocaties – m.n. het inzetten op de organisatiegraad van ondernemerscollectieven op bedrijventerreinen-; het verkennen van de toegevoegde waarde van een herstructureringsmaatschappij; klimaatadaptatie en natuurinclusieve werklocaties). Wij geven u mee dat wij voornemens zijn om het komend jaar te starten met het toekomstbestendig maken van onze werklocaties langs de thema’s die u ook noemt. Wij kijken uit naar onze samenwerking op dit onderwerp.	We zijn verheugd met uw gemeentelijke inzet op toekomstbestendig maken van de werklocaties en kijken uit naar de verdere samenwerking op dit thema	

We zijn verheugd te lezen dat u voornemens bent om gemeenten middels een subsidieregeling te ondersteunen bij het centrummanagement van de kernen, binnensteden en winkelcentra. Ook dit kan een welkome aanvulling zijn op de verbetering die we met partijen willen maken in het Stadshart van Lelystad.	We danken u voor uw reactie op de inzet op vitale kernen en binnensteden	
Ten slotte hebben we kennis genomen van uw wens om meer afstemming en coördinatie ten aanzien van de Flevolandse werklocaties ten einde de werkfunctie binnen Flevoland te beschermen en ervoor zorg te dragen dat we ook de komende jaren voldoende werkgelegenheid naar de provincie kunnen halen. Wij hebben begrepen dat u daarbij de programma-afspraken die de verschillende gemeenten maken in andere verbanden (Metropoolregio Zwolle, Harderwijk-Zeewolde en Metropoolregio Amsterdam als vertrekpunt neemt. De gemeente Lelystad zal met enthousiasme constructief met u samenwerken om de werklocaties up-to-date en toekomstbestendig te krijgen om zo ruimte te bieden voor de volgende stap in de ontwikkeling van onze stedelijke economie.	We waarderen uw constructieve houding over het regionaal programmeren en kijken uit naar de verdere samenwerking ten behoeve van de uitwerking van programmaliijn 4. Verder verwijzen we u graag naar een aanvulling op het onderwerp Regionaal Programmeren als reactie op ingediende zienswijze ter verduidelijking van onze inzet daarop.	Zie reactie op zienswijze 2 en 3 van gemeente Almere en reactie op zienswijze 1 van Dronten, Urk en Noordoostpolder.